

* نام کتاب: جامعه‌شناسی شهری

* مؤلف / مترجم: مایک ساوج و آلن وارد / ابوالقاسم پوررضا

* ناشر: سمت

* نوبت و محل چاپ: تهران، اول

* سال نشر: ۱۳۸۰

۱- جامعه‌شناسی شهری

کتاب مذکور، از جمله منابع اصلی درس جامعه‌شناسی شهری در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد است. از آثار مشابه می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- جامعه‌شناسی شهری غلامعباس توسلی
- جامعه‌شناسی شهری حسین ادیبی
- جامعه‌شناسی شهری محمد تقی شیخی
- جامعه‌شناسی شهر فریده ممتاز

الف) بررسی شکلی

ترجمه کتاب جامعه‌شناسی شهری نسبتاً روان و رسا است. از مشکلات ترجمه متن حاضر، آن است که منابع و مآخذ در داخل متن به فارسی برگردانده شده، در

نتیجه معادل لاتین آنها، دشوار است، هرچند به لحاظ شکلی این عمل، سبب یک‌دست شدن متن فارسی شده است. چندین مورد اشکال حروف نگاری در متن دیده می‌شود. از نظر حروف نگاری، صفحه آرای و صحافی کتاب، مناسب است؛ لیکن بهتر است طرح روی جلد، متناسب با موضوع طراحی شود. حجم اثر (۲۶۹ صفحه) با تعداد واحدهای درسی مورد نظر (۱ واحد عملی و ۲ واحد نظری) تناسب دارد.

ب) بررسی محتوایی

مهم‌ترین مطلبی که در ترجمه به چشم می‌خورد، ترجمه ناقص عنوان کتاب است، عنوان کتاب عبارت است از «Urban Sociology, Capitalism & Modernity» که دو واژه اساسی در عنوان حذف شده است و همین امر سبب گردیده که خواننده برخلاف انتظار بدون آشنایی با مفاهیم جامعه‌شناسی شهری مستقیماً وارد مباحث جامعه‌شناسی شهری آن‌هم در چارچوب مارکسیسم و مدرنیته قرار گیرد. دانشجو در مقطع کارشناسی لازم است ابتدا با مباحث پایه‌ای جامعه‌شناسی شهری، نظریات و رویکردهای آن آشنا و سپس وارد سایر مباحث شود. این کتاب بهتر است به عنوان منبعی کمکی استفاده شود. اصطلاح‌های تخصصی متن در حوزه‌های معماری، شهرسازی و اجتماعی طرح شده و در سطح دوره کارشناسی قابل فهم است. در خصوص، برخی واژه‌ها به این نکته اشاره شده است که چه کسانی برای نخستین بار، آنها را به کار گرفته‌اند.

درکل، معادل سازی‌ها به‌درستی انجام شده، حتی برخی ترجمه‌های نادرست رایج نیز اصلاح شده است، نظیر Sunurbainisation که در گذشته حومه نشینی ترجمه می‌شد، اما در این اثر به شهرک نشینی تصحیح شده است.

درآغاز هر فصل نتیجه‌گیری، چه به صورت تفصیلی و چه کلی، دیده می‌شود. تصاویر، مربوط به شکل‌های مختلف شهری در مکتب بوم‌شناسی است که به دقت ترسیم شده و مطالب آن به درستی ترجمه و جایگزین شده‌اند.

این کتاب به لحاظ نظری، نظریه‌های فراوانی را طرح می‌نماید که دانشجوی دوره کارشناسی به آن نیازمند است؛ اما به دلیل نبود نمونه و شواهدی عینی برای روشن‌تر شدن مباحث، بهتر است در روش تحقیق عملی با کاربرد نظریه‌های مطرح شده آشنا شوند. محتوای اثر با عنوان و فهرست آن کاملاً هم‌خوانی دارد. نکته مثبت دیگر کتاب، طرح مسائل فیزیکی کالبدی در ارتباط با مسائل اجتماعی است که در فصل سوم و ششم به خوبی بحث شده است.

مطالب در این کتاب تا میزان ۶۰٪ با سرفصل‌های شورای عالی هم‌خوانی دارد. همچنین، به تاریخچه شکل‌گیری شهرها و شهرنشینی در قاره‌های آفریقا، آسیا و استرالیا، و به ترکیب مشاغل شهری و مسائل کشورهای در حال رشد، چندان توجهی نشده است، لیکن برغم این کمبودها، مباحثی جذاب هم‌چون «فرانوگرایی» و «فرهنگ شهری» مطرح شده که در برنامه شورای عالی برنامه‌ریزی نبوده و طرح نظریه‌های مربوط به مشارکت مردمی نیز از نقاط قوت این کتاب است.

حدود ۴۰ درصد مطالب کتاب، مربوط به مسائلی است که در ده سال اخیر در جامعه‌شناسی شهری طرح شده‌اند. نویسندگان از اولین نظریه پردازان مسایل شهری آغاز کرده و سپس به طرح اندیشه نظریه پردازان جدید ۱۵ سال اخیر پرداخته است. نویسندگان برای تبیین موضوعات مورد بحث، به بیش از ۴۰۰ منبع مراجعه کرده، که بیشتر آنها مربوط به ده سال اخیر است، البته گاه کثرت طرح اندیشه‌ها

در یک صفحه موجب ابهام در درک مطلب می‌شود. استنادها با ذکر دقیق منابع آمده و نحوه منبع‌نویسی کاملاً یک‌پارچه است.

بنابر موضوع جامعه‌شناسی شهری، جهت‌گیری اجتماعی خاص آن را نگرش اندیشمندان نئومارکسیست تشکیل می‌دهد. علت آن، سهم فراوان نویسندگان این گرایش در تکوین متون جامعه‌شناسی شهری است.

این نگرش الهام‌بخش بسیاری از نظریه‌های جامعه‌شناسی شهری بوده است، به همین دلیل، نویسندگان نیز بیشتر به طرح آراء این گروه پرداخته است. طرح نظریه‌های این دسته در تقابل با دیدگاه نوگرایی آورده شده که به نظر نویسندگان به نظام‌های اقتصادی سرمایه‌داری شباهت دارد و همچنین بسیاری از مسایل شهری را نتیجه پدیده نوگرایی فرض کرده است.

از این رو، نویسندگان نظریه‌هایی مطرح می‌کنند که در مقابل نوگرایی قرار گرفته است: نظریه‌هایی که نئومارکسیست‌ها نقش برجسته در پیشبرد آنها داشته‌اند.

پیشنهاد

بهتر است مترجم، مفاهیم پایه‌ای جامعه‌شناسی شهری را در مقدمه‌ای جداگانه توضیح داده و خواننده را برای ورود به بحث آماده نماید. نویسندگان در مورد واژه‌هایی که به نظر جدید می‌آیند، هم‌چون: «بررسی‌های نمونه‌ای بوت» (ص ۲۸)، «دور تفسیر» (ص ۱۷۴)، عصر کینزی، «معماری فضای پیشرفته» (ص ۱۹۵) و ... یک یا دو سطر در پانویس کتاب توضیح دهد.